

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ THU TRANG

TỪ NGỮ VỀ CON NGƯỜI VÀ CHIẾN TRANH
TRONG NHẬT KÝ ĐẶNG THÙY TRÂM

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ HỌC

THÁI NGUYÊN - 2014

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN THỊ THU TRANG

**TỪ NGỮ VỀ CON NGƯỜI VÀ CHIẾN TRANH
TRONG NHẬT KÝ ĐẶNG THÙY TRÂM**

Chuyên ngành : Ngôn ngữ học

Mã số : 60 22 01 02

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ HỌC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

TS. Lê Văn Trường

THÁI NGUYÊN - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các kết quả trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất cứ một công trình nào.

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thu Trang

LỜI CẢM ƠN

Luận văn được thực hiện tại Khoa Ngữ văn - Trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên.

Tôi xin chân thành cảm ơn các thầy, cô giáo Khoa Ngữ văn - Trường Đại học Sư Phạm – Đại học Thái Nguyên đã tận tình giảng dạy, giúp đỡ, tạo mọi điều kiện tốt nhất và đưa ra nhiều ý kiến quý báu về mặt chuyên môn cho tôi trong suốt quá trình nghiên cứu và hoàn thiện luận văn.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến thầy giáo TS. Lê Văn Trường đã tận tình chỉ bảo, động viên và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu và thực hiện luận văn.

Tôi xin gửi lời biết ơn sâu sắc tới bố mẹ, bạn bè và các anh chị học viên tập thể lớp cao học Ngôn ngữ K19 đã động viên, góp ý rất nhiều cho tôi trong quá trình hoàn thiện luận văn này.

Xin trân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2014

Tác giả

Nguyễn Thị Thu Trang

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN

DANH MỤC CÁC BẢNG

MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề	4
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	5
4. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	6
5. Phương pháp nghiên cứu	7
6. Đóng góp của luận văn	8
7. Bố cục của luận văn	8
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN. GIỚI THIỆU VỀ ĐẶNG THUYẾT TRÂM VÀ HAI TẬP NHẬT KÝ CỦA CHI	9
1.1. Khái niệm về thể loại kí	9
1.2. Một số khái niệm có liên quan trong phân tích tác phẩm văn học	11
1.2.1. Ngôn từ nghệ thuật	11
1.2.2. Tính hiện thực trong tác phẩm văn học	12
1.2.3 Hình tượng nhân vật	12
1.2.4. Hoàn cảnh điển hình	13
1.3. Khái niệm về ngôn ngữ văn học	15
1.4. Hình tượng nghệ thuật và chi tiết nghệ thuật	17
1.5. Khái niệm hội thoại và hội thoại trong tác phẩm văn học	19
1.5.1. Khái niệm hội thoại	19
1.5.2. Hội thoại trong tác phẩm văn học	20
1.6. Khái niệm về phong cách	21
1.7. Sơ lược về từ, ngữ và từ loại	23
1.8. Khái niệm về trường nghĩa	23
1.9. Ngôn cảnh tình huống và ngôn cảnh văn hoá	24
1.10. Giới thiệu về Đặng Thuyết Trâm và hai tập nhật ký	25
1.10.1. Vài nét về liệt sĩ - bác sĩ Đặng Thuyết Trâm	25
1.10.2. Sơ lược về hai tập nhật ký của liệt sĩ Đặng Thuyết Trâm	25

1.10.3 Về những con người đã giữ hai tập nhật ký và sự trở về của “Nhật ký Đặng Thuỳ Trâm”	26
Tiểu kết	27
Chương 2: NHẬN DIỆN LỚP TỪ NGỮ VỀ CHIẾN TRANH VÀ CON NGƯỜI TRONG "NHẬT KÝ ĐẶNG THUỶ TRÂM"	
2.1. Nhóm từ ngữ về chiến tranh trong “Nhật ký Đặng Thuỳ Trâm”	29
2.1.1. Nhóm vũ khí, thiết bị máy móc, khí tài quân sự và đồ quân dụng ...	29
2.1.2. Nhóm từ ngữ về giao chiến và thuật ngữ quân sự	32
2.2. Nhóm từ ngữ về con người trong “Nhật ký Đặng Thuỳ Trâm”	35
2.2.1. Nhóm danh từ riêng chỉ tên người	36
2.2.2. Nhóm từ ngữ xưng gọi chỉ người.....	40
2.2.3. Nhóm từ ngữ về trạng thái tâm lý, tình cảm, cảm xúc,...	45
2.2.4. Nhóm từ ngữ về hoạt động của con người.....	52
2.2.5. Nhóm từ ngữ về đồ vật sử dụng cho con người.....	56
2.2.6. Nhóm từ ngữ về y khoa và điều trị	59
2.2.7. Nhóm từ ngữ địa danh, đơn vị hành chính	61
2.2.8. Nhóm từ ngữ về địa lý.....	64
2.2.9. Nhóm từ ngữ về thời gian, thời tiết, khí hậu.....	66
2.2.10. Nhóm từ ngữ về thiên nhiên, cỏ cây hoa lá, chim chóc côn trùng	68
Tiểu kết	70
Chương 3: “LỬA” TRONG NHẬT KÝ ĐẶNG THUỶ TRÂM	
3.1. Nhóm trường nghĩa ý chí căm thù và lòng dũng cảm	72
3.2. Nhóm trường nghĩa lòng yêu thương chân thành	78
3.3. Nhóm trường nghĩa sự tự nhìn nhận đánh giá bản thân	82
3.4. Nhóm trường nghĩa lương tri và lòng chính trực	90
3.5. Nhóm trường nghĩa khả năng cảm thụ cái đẹp	91
Tiểu kết	98
KẾT LUẬN	99
TÀI LIỆU THAM KHẢO	100
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1. Nhóm từ ngữ về vũ khí, thiết bị, khí tài quân sự... ..	30
Bảng 2.2. Nhóm từ ngữ về giao chiến và thuật ngữ quân sự	33
Bảng 2.3. Danh từ riêng chỉ tên người	37
Bảng 2.4. Danh sách từ xưng gọi chỉ người	41
Bảng 2.5. Từ ngữ về trạng thái tâm lý, tình cảm, cảm xúc	46
Bảng 2.6. Từ ngữ về hoạt động của con người.....	53
Bảng 2.7. Từ ngữ về đồ vật sử dụng cho con người.....	57
Bảng 2.8. Từ ngữ về y khoa và điều trị	60
Bảng 2.9. Từ ngữ về địa danh, đơn vị hành chính.....	62
Bảng 2.10. Từ ngữ về địa lý	65
Bảng 2.11. Từ ngữ về thời gian, thời tiết, khí hậu.....	67
Bảng 2.12. Từ ngữ về thiên nhiên, cây cỏ	69
Bảng 3.1. Từ ngữ về chí căm thù và lòng dũng cảm	76
Bảng 3.2. Từ ngữ mang sắc thái biểu cảm thể hiện tình cảm của Đặng Thuỳ Trâm đối với thương binh, đồng đội.....	80
Bảng 3.3. Từ ngữ về sự tự nhìn nhận đánh giá bản thân.....	86
Bảng 3.4. Từ ngữ về khả năng cảm thụ cái đẹp	95

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Tác phẩm "Nhật ký Đặng Thùy Trâm" (Nxb Hội nhà văn 2005) là cuốn nhật ký của bác sỹ, liệt sỹ Đặng Thùy Trâm được chị viết trong 3 năm (từ 8/4/1968 đến 20/6/1970) và luôn mang bên mình trước khi ngã xuống trên chiến trường Đức Phổ, Quảng Ngãi năm 1970. Cuốn nhật ký đã được Frederic Whitehurst (thường được gọi là Fred) một sỹ quan quân báo Mỹ tham chiến ở chiến trường Đức Phổ, Quảng Ngãi trong những năm 1969 - 1971 trân trọng lưu giữ suốt 35 năm tại gia đình trước khi cùng với anh trai là Robert Whitehurst (thường được gọi là Rob) công bố trong một bài thuyết trình tại hội thảo thường niên về chiến tranh ở Việt Nam được tổ chức tại Trung tâm Việt Nam của Đại học Texas vào trung tuần tháng 3 năm 2005 với mục đích thông qua hội nghị họ mong muốn tìm kiếm được gia đình bác sỹ Đặng Thùy Trâm để có thể trao lại cuốn nhật ký cho gia đình chị. Cũng ở thời điểm đó, vì không còn hy vọng tìm được gia đình bác sỹ Đặng Thùy Trâm, Fred và Rob đã trao cuốn nhật ký (gồm 2 quyển sổ) cho Viện lưu trữ về Việt Nam Lubbock của Trường Đại học Texas để được giữ gìn và bảo quản tốt hơn vì họ sợ rằng sau khi họ mất đi, cuốn Nhật ký sẽ bị thất lạc và rơi vào quên lãng. Khoảng 1 tháng sau cuộc hội thảo trên, những nỗ lực tìm kiếm của anh em và gia đình Whitehurst đã được đền đáp. Nhờ bạn bè ở Mỹ và những người họ chưa từng gặp ở Việt Nam, họ đã liên hệ được với gia đình bác sỹ Đặng Thùy Trâm.

Trong bức thư đầu tiên đề ngày 29/4/2005 Fred gửi cho gia đình bác sỹ Đặng Thùy Trâm (trong thư, Fred xưng hô với em gái Đặng Thùy Trâm là Đặng Kim Trâm) có đoạn:

"Sau bao nhiêu năm tìm kiếm, điều này giống như một giấc mơ về việc

tìm ra gia đình cô khiến tôi bật khóc. Một người mẹ phải được biết về những ngày tháng của con gái mình. Một đất nước phải được biết về một người anh hùng như bác sĩ Đặng Thùy Trâm..."

(Trích thư ngày 29/4/2005 của Frederic Whitehurst. Trong Nhật ký Đặng Thùy Trâm, Nxb Hội nhà văn 2005 tr 20).

Cũng trong ngày 29/4/2005 ấy, Rob (anh trai của Fred) đã gửi một bức thư cho gia đình bác sĩ Đặng Thùy Trâm (qua em gái Đặng Kim Trâm) Trong thư có đoạn:

"Tất cả những ai từng được chúng tôi cho đọc cuốn nhật ký đều xúc động trước những điều chị cô viết. Chúng tôi nghĩ chị không chỉ là một anh hùng của riêng ai - nghĩa là mặc dù những ký ức của chị rất quý giá đối với cô cũng như đối với chúng tôi, nhưng sự nghiệp của chị ấy còn rất có ý nghĩa đối với mọi người. Những dòng chữ của chị có một sức kêu gọi tuyệt vời. Mặc dù chị ở bên kia chiến tuyến trong cuộc chiến tranh giữa chúng ta, nhưng ngay từ đầu những năm 1970, Fred và tôi đã cảm thấy chị vô cùng đáng ngưỡng mộ, đáng tôn kính và là một người tốt" (...) "theo một nghĩa nào đó, chị là của riêng gia đình cô, nhưng theo một nghĩa rất quan trọng, chị là của tất cả chúng ta".

(Trích thư ngày 29/4/2005 của Robert Whitehurst gửi Đặng Kim Trâm. Trong "*Bí mật cuộc đời người Mỹ làm sống lại Đặng Thùy Trâm*", NXB Văn hoá dân tộc, H,2005 tr 112, 113).

Và trong những bức thư sau đó gửi cho bà Doãn Ngọc Trâm, mẹ bác sĩ Đặng Thùy Trâm, hai anh em Fred và Rob luôn thể hiện sự kính trọng với chị.

"Suốt 35 năm nay, tôi vẫn nghĩ rằng chắc chắn bác sĩ Đặng đã chết đúng như chị sống, hoàn toàn không vị kỷ, hoàn toàn dâng hiến".

(Trích thư của Robert gửi bà Doãn Ngọc Trâm, ngày 1/5/2005. Trong "*Bí mật cuộc đời người Mỹ làm sống lại Đặng Thùy Trâm*". Nxb Văn hoá Dân tộc, H,2005, tr 117.

"... Và có thật chị ấy đã tốt nghiệp về chính trị cũng như đã tốt nghiệp về y khoa? chị ấy lấy đâu ra khả năng để cảm thụ cái đẹp?" (...) "chúng tôi muốn biết vì sao Thùy có thể kiên định đến thế, vì sao chị lại có thể trở thành dũng cảm đến thế, bao nhiêu năm rồi chúng tôi chưa được hỏi bà những câu hỏi ấy, đó là những bài học cho tất cả chúng tôi".

(Trích thư của Robert Whitehurst gửi bà Doãn Ngọc Trâm ngày 2/5/2005. Trong "*Bí mật cuộc đời người Mỹ làm sống lại Đặng Thùy Trâm*" Nxb Văn hoá Dân tộc, H, 2005, tr 124, 125)

Điều gì trong 2 tập nhật ký đã khiến cho những người bên kia chiến tuyến đã nâng niu, gìn giữ suốt 35 năm?

Điều gì trong 2 tập nhật ký đã khiến họ đau đầu tìm kiếm gia đình bác sĩ Đặng Thùy Trâm để trao lại như một hành động chuộc lỗi, một lời xin tha tội?

Điều gì trong hai tập nhật ký đã khiến họ tôn vinh Đặng Thùy Trâm là anh hùng của cả họ và cả dân tộc Việt Nam?

Trả lời phỏng vấn của báo USA Today (qua điện thoại) về việc vì sao cuốn nhật ký được nhiều người Việt Nam quan tâm, bà Doãn Ngọc Trâm (mẹ liệt sĩ Đặng Thùy Trâm nói:

"Những lời văn câu viết có ảnh hưởng nhiều đến các thế hệ khác nhau" (...) "có thể sẽ có những lúc thanh niên lãng đã, chưa nghe nhiều, chưa biết nhiều về quá khứ thì qua những lời này họ sẽ biết được quá khứ và có sự đồng cảm với chị Trâm. Vì thế quyển nhật ký được rất nhiều người hưởng ứng. Những người có tuổi như thấy mình trong đó. Những